

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב.)

פרשת אחרי מות - קדושים

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וְגַרְתָּ מֵאֱלֹקֶיךָ אֲנִי ה': (יט, לב).
הנה יש לדון בנידון חדש שהתחדש בתקופה זו, והוא נידון

- ג -

המציא בכל יום, - דהנה ברחמי שמיים המרובים עלינו, המגיפה הפסיקה להתפשט בקרב יושבי ארץ ישראל, וכיום המציאות במקומות מושבותיהם של ציבור החרדים היא, שרובם ככולם הולכים כשהם ללא מסיכות על פניהם, - ורק מיעוט מהציבור הולכים כשהם חבושים במסיכות על פניהם, והם בעיקר זקנים שנמצאים בקבוצת סיכון גבוה וכדו' שיחיו לאו"ט.

ומעתה יש לדון בנידון המצוי בכל יום, כאשר יושבים בביהמ"ד, ולפתע נכנס לביהמ"ד אדם מבוגר כשהוא חבוש במסיכה שמסתירה מחצית מפניו, ומחמת חבישת המסיכה קשה לאמוד את גילו, האם כבר הגיע לשיבה והוא בן שבעים שנה, או"ד דהוא אכתי אינו בן שבעים שנה.

ומעתה יש לדון, האם כיון שספיקא דאו' לחומרא, לכן צריך לקום מפניו מספק, או"ד זאין צריך לקום מפניו מספק, וכדלהלן.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דנהה בספר 'מעשה איש' (ח"יב עמי' מד) מובא ממרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, שהגר"ש ברזם זצ"ל שאל את מרן החזו"א זיע"א, כאשר נכנס אדם ויש ספק אם הינו ת"ח, האם צריך לקום מפניו, והשיב החזו"א שיש רוב וחזקה שאינו ת"ח, ואי"צ לקום מפניו מספק, - (והיינו שהאדם הנ"ל פרש מרוב העולם שאינם ת"ח, ועוד שיש לו חזקה דמעיקרא שבתחילת חייו ודאי שלא ת"ח).

ובספר 'דרך שיחה' (עמי' שעד) גם הביא ממרן שליט"א את המעשה הנ"ל, ולפי דבריו שם, השאלה שנשאל החזו"א הייתה גם על ספק זקן וגם על ספק ת"ח, ועל שתיים השיב החזו"א שיש רוב וחזקה שאינו זקן ואינו ת"ח עיי"ש, [ועי"ע באילת השחר' עה"ת (ויקרא יט, לב)].

- ב -

ובספר 'דרך שיחה' (עמי' שעד) גם הביא ממרן שליט"א את המעשה הנ"ל, ולפי דבריו שם, השאלה שנשאל החזו"א הייתה גם על ספק זקן וגם על ספק ת"ח, ועל שתיים השיב החזו"א שיש רוב וחזקה שאינו זקן ואינו ת"ח עיי"ש, [ועי"ע באילת השחר' עה"ת (ויקרא יט, לב)].

ומעתה יל"ע בנידו"ד, כאשר נכנס אדם מבוגר לביהמ"ד כשהוא חבוש במסיכה, ויש לנו ספק האם הוא בן שבעים שנה, האם לדברי החזו"א הנ"ל אי"צ לקום מפניו מספק, כיון שיש רוב וחזקה שאינו זקן ובעינינו (והיינו שהאדם הנ"ל פרש מרוב העולם שלא הגיעו לשיבה, ועוד שיש לו חזקה דמעיקרא שנו"ל צעיר).

או"ד דנידו"ד שאני מנידון החזו"א, כיון שהרי אנו רואים שהאדם המבוגר חבוש במסיכה, ואי"כ יש לדון דכיון דהמציאות כיום היא, שרוב אלו שנכנסים לביהמ"ד כשהם חבושים במסיכה הינם בני שבעים שנה ומעלה (בציבור החרדים), אי"כ יש לנו לומר שכיון שאנו רואים שהוא פרש מקבוצה מסוימת, שבה רובם בני שבעים שנה ומעלה, א"כ מדיון רוב יש לומר שהוא כן בן שבעים שנה, ויצטרכו לקום מפניו מחמת דין רוב. (ואעי"פ שיש חזקה דמעיקרא שהי צעיר, אך רובא וחזקה רובא עדיף).

ואי"כ יל"ע היטב כיצד יש לדון בזה, האם בנידו"ד יש לדון לפי רוב העולם, ולומר שפרש מרוב העולם שלא הגיעו לשיבה,

- ה -

והנראה לכאן' לומר בזה, דיש לבאר שפיר את דברי החזו"א הנ"ל, ע"פ הפלוגתא הידועה של הרע"א והרש"ש, - ויהי' בזה נפ"מ גם לנידו"ד, גבי האדם שנכנס לביהמ"ד חבוש במסיכה, ואנו מסופקים אם הוא הגיע לשיבה, וכדלהלן.

דהנה יודעים דברי התוס' רע"א (על המשנה בכתובות סוף פרק א), לגבי התינוקת שנאנסה, ורוב אנשי העיר משיאים לכהונה וכו', ואכמ"ל בהבאת הדברים, - אך היסוד שעולה מדברי הרע"א שם הוא, שלגבי האי דינא דכל דפריש מרובא פריש, הרוב נקבע רק לפי הנתונים שיש בידינו כעת, ומחשבים את הרוב רק ע"פ הצדדים שכעת אנו מסופקים עליהם, ולא אכפת לן שאר הצדדים שיכלו להיות לפני לידת הספק.

והיינו כגון בנידו"ד, גבי האדם שנכנס לביהמ"ד כשהוא חבוש במסיכה, ואנו מסופקים אם הוא בן שבעים שנה, - שאין לחשב את הרוב ע"פ הצדדים שיכלו להיות לפני לידת הספק, ולומר שהרוב נקבע לפי מה שהיינו דנים לפני שנכנס האדם ההוא לביהמ"ד, (ולפני לידת הספק באמת היינו אומרים שרוב הסיכויים הם, שהאדם הבא שיכנס לביהמ"ד, יהי אדם שאינו בן שבעים שנה כפי רוב העולם).

אלא מחשבים את הצדדים רק לפי הנתונים שיש בידינו כעת, - והיינו בנידו"ד שכיזן שכעת אנו רואים שהאדם שנכנס שידן לקבוצת אנשים מסויימת שהולכים כשהם חבושים במסיכות, **א"כ הרוב נקבע רק ע"פ הצדדים שכעת אנו מסופקים עליהם, והיינו שכעת הספק הוא רק איזהו האדם שפרש מקבוצת האנשים המסויימת הזו.**

וכיון שבתוך הקבוצה הזו רוב האנשים הינם בני שבעים שנה ומעלה, לכן לדברי הרע"א מדין כל דפריש מרובא פריש י"ל, שהאדם שנכנס לביהמ"ד כשהוא חבוש במסיכה הינו בן שבעים שנה כפי רוב הקבוצה הנ"ל, ויצטרכו לקום מפניו, (ואע"פ שיש חזקה דמעיקרא שלא הגיע לשיבה, אך רובא וחזקה רובא עדין).

- 1 -

והנה גם בנידון שנשאל החזו"א, גבי אדם שנכנס לביהמ"ד ויש ספק אם הגיע לשיבה, שאמר החזו"א שיש רוב שאינו בן שבעים שנה, - **י"ל לפי דברי הרע"א הנ"ל, שאין בזה דין 'רוב' שאינו בן שבעים שנה**, כיון שלדעת הרע"א מחשבים את הצדדים רק לפי הנתונים שיש בידינו כעת.

וכיון שכעת אנו יודעים, שהאדם שלפנינו פרש מקבוצת אנשים מסויימת, שנראים מבורגים במראה כזה שיש עליהם ספק האם הם בני 67 או 73, א"כ מחשבים את הרוב רק לפי צדדי הספק שאנו מסופקים בהם כעת, וא"כ ככה"ג הספק שקול (כיון שבקבוצה המסויימת ההיא יש מחצה בני שבעים ומעלה, ומחצה שלא הגיעו לשיבה, וע"ע להלן באות ל).

ואמנם אע"פ שמדין רוב לדברי הרע"א אין כאן רוב, אך מ"מ אכתי י"ל, שיש חזקה דמעיקרא שהאדם שלפנינו לא הגיע לשיבה, וכדברי החזו"א הנ"ל.

וכן י"ל לגבי מה שנשאל החזו"א בספק ת"ח, והשיב החזו"א שיש רוב, **שלדברי הרע"א הנ"ל י"ל דאין בזה רוב**, כיון שאין לנו ספק כעת שמה האדם שלפנינו הינו שואב המים של העיירה, אלא אנו יודעים שהוא פרש מקבוצה מסויימת מן אנשים מכובדים, שנראים במראה מכובד שגורם לנו לחשוב שיתכן שהם ת"ח וכנ"ל, ובקבוצה ההיא אין רוב שאינם ת"ח, - ואמנם אכתי י"ל שיש בזה חזקה דמעיקרא, שבתחילה ודאי שלא היא ת"ח.

- 2 -

אמנם הרש"ש (כתובות יד) - פליג על הרע"א, וס"ל שהרוב נקבע לפי רוב הצדדים שיכלו להיות לפני לידת הספק, ואין דנים כלל לפי צדדי הספק שאנו יודעים כעת לאחר לידת הספק, - והוסיף שם הרש"ש לחדש, שלפי דבריו י"ל, שאם בחנות אחת שכירה היו ארבעים חתיכות מרובעות, ועשר משולשות, - ובחנות הטרפה לא היו אלא עשרים חתיכות וכולן משולשות, - ונמצאה בעיר חתיכה משולשת, החתיכה כשירה!

והיינו דהרש"ש ס"ל, שהרוב נקבע לפי רוב הצדדים שיכלו להיות לפני לידת הספק, - וכיון שאם היינו דנים לפני שמצאנו את הבשר, כמה צדדים ישנם שחתיכת בשר תפרוש מהחנות הכשירה, וכמה צדדים מחנות הטרפה, היינו אומרים שרוב הצדדים הם שחתיכת הבשר תפרוש מהחנות הכשירה, לכן נקבע בזה דין רוב

להכשיר את חתיכת הבשר שתפרוש, מדין כל דפריש מרובא פריש.

ואע"פ שכעת אנו רואים שהבשר שנמצא הינו בצורת משולש, ואנו יודעים שיש בעיר רוב של עשרים חתיכות טריפות בצורת משולש, לעומת עשר חתיכות כשירות בצורת משולש, מ"מ לא אכפת לן בזה והחתיכה כשירה, כיון שהרוב נקבע לפי רוב הצדדים שיכלו להיות לפני לידת הספק, - ולפני שמצאנו את הבשר, הרי ה"י רוב צדדים שהחתיכת בשר תפרוש מהחנות הכשירה ולא מחנות הטרפה.

[וס"ל להרש"ש שאין לדון את החתיכות המשולשות בקבוצה בפני עצמה, כיון שאין לחתיכות המשולשות מהות שונה מהחתיכות המרובעות, אלא ב' סוגי החתיכות הינם בעצם אותו דבר, וצורת החיתוך לא מגדירה אותם כקבוצה נפרדת, ולכן לפני לידת הספק הנידון הי"ע ב' סוגי החתיכות יחד, כמה צדדים יש שחתיכה אחת מהם תפרוש, - והוה חידוש נוסף, מלבד מה שחלק בתחילה על דברי הרע"א לפי מה הרוב נקבע, - ואמנם הרש"ש סיים דבריו באח"ל: וידבר זה צריך עדיין תלמוד].

- ח -

ומעתה לפי דברי הרש"ש הנ"ל, שהרוב נקבע לפי רוב הצדדים שהיו לפני לידת הספק, **א"כ בנידו"ד גבי האדם שנכנס לביהמ"ד כשהוא חבוש במסיכה, ואנו מסופקים אם הוא בן שבעים שנה, י"ל שהרוב נקבע לפי מה שהיינו דנים לפני שנכנס האדם ההוא לביהמ"ד**, ואז הרי היינו אומרים שרוב הסיכויים הם, שהאדם הבא שיכנס לביהמ"ד, יהי אדם שאינו בן שבעים שנה כפי רוב העולם, **וא"כ לא יצטרכו לקום מפניו כיון דיש רוב שאינו בן שבעים שנה.**

[ואע"פ שאנו רואים שהאדם שנכנס הינו מסוג האנשים שחבושים מסיכה, מ"מ אין לנו להחשיב את אותם האנשים שהולכים כשהם חבושים במסיכות, כקבוצה נפרדת בפני עצמה, כיון שבעצם אין הבדל במהות בינם ובין האנשים שהולכים בלא מסיכות, - ודבר זה לא גרע מאה שלדעת הרש"ש אין מחשיבים את החתיכות המשולשות כקבוצה נפרדת בפני עצמה].

- ט -

ולפ"ז יש ליישב שפיר את הקושיא שהבאנו לעיל על דברי החזו"א, שאמר שהדין נקבע לפי רוב העולם, דצ"ע בזה דהרי רוב העולם אינו נמצא כלל בתוך הספק, כיון שאין לנו צד שהאדם שלפנינו הינו צעיר בן 20, וכן אין לנו צד שהוא שואב המים של העיירה וכנ"ל.

דמעתה י"ל דהחזו"א ס"ל כדעת הרש"ש הנ"ל, שהרוב נקבע לפי רוב הצדדים שיכלו להיות לפני לידת הספק, ואין דנים כלל לפי צדדי הספק שאנו יודעים כעת לאחר לידת הספק, ולכן השיב החזו"א שיש רוב שהאדם שנכנס אינו ת"ח ואינו בן שבעים שנה, ודו"ק.

[ואין להחשיב את אותם האנשים שנראים במראה של ספק ת"ח, וכן את האנשים שנראים במראה של בני 67 עד 73, כקבוצה נפרדת בפני עצמה, כיון שבעצם אין הבדל במהות בינם ובין שאר האנשים, - ודבר זה לא גרע מאה שלדעת הרש"ש אין מחשיבים את החתיכות המשולשות כקבוצה נפרדת בפני עצמה, - ולפ"ז עולה שמדברי החזו"א נראה, שס"ל להחזו"א גם בחידוש הנוסף של הרש"ש לענין החתיכות המשולשות והמרובעות, דאל"כ הדרא קושיא לדוכתא, ודו"ק ואכמ"ל].

- י -

ג.ו.ו והנה לגבי משי"כ לעיל, שלדעת הרע"א אם נכנס אדם שאנו מסופקים אם הוא בן 67 או בן 73, אזי אין לנו רוב לומר שהוא אינו בן שבעים, כיון שדנים רק לפי צדדי הספק שאנו מסתפקים בהם כיום, ואין מכניסים בכלל הספק את כל העולם, כיון שאין לנו ספק שמה האדם שלפנינו הינו בן 20 וכנ"ל, - יש לציון שרק בכדי לבאר את הדברים למעין, הצגנו את הדברים כך.

אך לאמיתו של דבר, יש בעולם כולו יותר אנשים שהינם בני 67, מאשר אנשים בני 73, כיון שלא כל העולם מאריכים ימים כ"כ, וכן בגלל שמוטבע העולם בכל שנה ושנה יש יותר ולדעה המעטת קודמת ואחמ"ל בזה, - וא"כ לאמיתו של דבר בעיני הנ"ל י"ל, דגם לדעת הרע"א שדנים רק לפי צדדי הספק שאנו מסופקים עליהם היום, מ"מ אכתי יש בציור הנ"ל רוב שהאדם שלפנינו אינו בן 70 שנה, ודו"ק ואכמ"ל.

קו 'מים זאים': 02-633-5850

המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל: 1515-271-55442 (תא קולי)
פקס: 02-655-0973 (מערכת נסיונית)
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קן צרכי הרכים' - ולגלות לחשבאת המציינת: 'עלון מים זאים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - ניתן לקבל את העלון במייל, ע"י שליחת בקשה לדוא"ל של המערכת. להנצחת שמות מקובלינו ולרפ"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)